

Miből lesz a vers?

Húsvét óta csak levelező kapcsolatban állok ifj. Lele Józseffel. Bánt a dolog, mert azelőtt, ha ritkán értettünk is egyet, megbeszélhettük ügyeinket. Villámgyors, fürgefeles feleletet kaptam tőle a *Krisztus-pör Tápén* címmel megjelent írásomra, de mivel lapunk nem vállalta közlését, vissza kellett küldenem. Mindkettőnk jól föl fogott lelki békéje érdekében, azóta kénytelen vagyok kitérni a személyes találkozásokról.

Nekem küldte választát, de magam nem dönthetek közlésről vagy nem közlésről. Minden érdekelt szerkesztőt megkérdeztem, de egyik se vállalta. Azért nem, mert egyetlen olyan gondolat se volt benne, ami lapunk hasábjain addig meg ne jelent volna, akár Magyar László, akár ifj. Lele József tollából, meg azért se, mert mindent elsőpró indulatai anynyira vagdalkozóvá tették, kénytelen voltam azt írni mellé, az ötvenes években Kossuth-díjat adtak volna érte. Erősen megszelídített változatát olvashattuk a Magyar Nemzet augusztus 4-i postaládájában. Gondolatait, sajnos, néhány fontos ponton ki kell igazítanom.

Azt írja, megjelent írásomra *senki válaszcikkét nem vállalta a Délmagyarország*. Hatalmas kötegre gyarapodott ugyan levelezésünk, megesett, hogy egyetlen napon két Lele Józseftől is kaptam levelet — a szóban forgó ifjabbtól és Pécsen élő nagybátyjától —, de rajtuk kívül *senki más* nem keresté levéllel se lapunkat, se engem. Nem ostromolta tehát Tápe népe se-regestül az újságot. Szóbeli

Még egyszer a tápai Krisztus-pöréről

vélekedéseket ugyan bőségesen kaptam, olyanoktól is, akikkel szeretett volna népi vitára invitálni költészeti ügyekben a levélíró, de azok mind mellettem szóltak.

Bár legelső, általam a rossz emlékü ötvenes évek Kossuth-díjára ajánlott válasza megszelídült, mire a Magyar Nemzethez ért, alapangja nem sokat változott. Nem érveket állít az érvek mellé, csak summás ítéleteket. Eljárássom *ügyeskedésnek* nevezi, *ami Tápe népében s lokálpatriótáiban nagy port kavart*. Azt is írja, *gyakran kerülök szembe önmagammal, ami azt mutatja, sem megfelelő helyismerettel, sem kellő tárgyismerettel nem rendelkezem*, de se helyismeretemet, se tárgyismeretemet nem akarja pótolni. Jó szívvel ajánlom, akkor is olvassa el még egyszer írásomat, ha azt állítja, kívülről tudja már, és vegye végre észre, hogy én magára Juhász Gyulára támaszkodva mondom, amit mondok. Illyés Gyula írja naplójegyzeteiben, 1940-ben: „Hogy versírás közben a költő kire gondol, annak megállapítására és kinyilvánítására egyedül az író illetékes.” (Idézi Illyés Gyuláné a József Attila utolsó hónapjai című könyvében.) A lehetséges legjobb oldalra csatlakoztam tehát, amikor elővettem Gyulánk *A tápai Krisztusra* is hivatkozó pró-

záját, amire eddig nem nagyon figyelték oda. Nem mondhatok most se mást, csak azt, amit már levélben is megírtam: úgy látszik, Juhász Gyula se tudta, hogy neki csak és kizárólag arról a bádognál való Krisztusról lett volna szabad verset írnia, de a hálás utókor tapintatosan helyreigazítja. És köbe is vés. Fájdalom viszont, hogy a tanáromként tisztelt, mindig nagyra tartott Bálint Sándor megint olyan ügyben jön elő *takarózóként*, amit ő a tőle megszokott tudományos alapos-sággal nem vizsgálhatott meg. Az előbb említett Illyés-gondolat jegyében, még bátrabban ismétlem, egyedül Gyulánk szava lehet döntő. De meg kell tanulnunk verseit *versként*, és nem rímbe szedett tényriportként értelmezni.

Jó lenne az is, ha figyelembe venné a válaszoló, külön is hangsúlyozom, és éppen a gondolatokat összegező, befejező részben, hogy nem állítom, nem ez, hanem az a Krisztus az, amiről a vers íródott. Juhász Gyula feje és lelke tele volt Krisztus-keppel, jobban, mint Tápe feszületekkel. Föltehetően nem kötötte ezt a verset se egyikhez se, és a riportbeli hivatkozása is arra jó csak, hogy a vele együtt ünneplő, lelki rokonságban álló költők is láthassák, miből lesz a vers.

Egyik levelében azt is írja ifj. Lele József, cikkem ellenére is elhelyezik a márványtáblát a bádognál való Krisztus lábainál. Azt feleltem neki, a lelked rajta. Évszázadokra nyúló tévedés magját vetitek el vele. A Magyar Nemzetben olvasható válasz utolsó bekezdése szerint, ez a *magvetés* már meg is történt. Erősen hiszem, nem lett volna szabad ennyire sietni vele, és az irodalomtörténet számon kéri majd. Én csak porújralfölvételt kérek.

Horváth Dezső

Ma és holnap

Alternatív rock Újszegeden

Kétnapos, úgynevezett *alternatív rockfesztivált* rendeznek ma, szerdán és holnap, csütörtökön délután 6 órai kezdettel az újszegedi szabadtéri színpadon. A közreműködők között található

az F. Zámbo Happy Band, a Sex-e-pil, az ETA, de fellép a nevezetes *Waszlawik Sámán*, *Huckleberry*, az F. O. System és Székárosi Endre is.

Dinár, schilling, líra

Olvastam, láttam, hogy valóságos ostrom alá vették a budapestiek némely OTP-fiók pénztárát, s azt hallottam, hogy időnként Szegeden sem lehet simán és gyorsan hozzájutni a külföldi úthoz szükséges valutához. A nyilvánvaló okok tudomásulvételén (?) túl (nyár, idegenforgalom, világútlevél, bevásárlóturizmus — nem sorolom tovább) számolnunk kell-e azzal, hogy útiterveinkbe a devizagazdálkodásnak ezek a döccenői beleszólhatnak még ezen a nyáron? — kérdeztem néhány utazási irodában — is. Először ugyanis a Magyar Nemzeti Bank helybeli igazgatóhelyettesétől, Rácz Zoltántól érdeklődtem, hiszen hozzájuk vezetnek a „szálak” mind a határállomások, mind az idegenforgalmi szervezetek pénzváltóitól, s az igény szerinti újraosztás is az MNB feladata.

Nos, Rácz Zoltán szerint az utóbbi időben csak osztrák schillingből volt — s van — hiány, de emiatt nem hiúsulhat meg egyetlen utazás sem, hiszen más pénznemből, például nyugatnémet márkából kielégíthetik az igényeket. Ezt erősítette meg Bottyán Éva, az Express helyettes vezetője is, hozzátéve: az

időnkénti akadozás áthidalható. Hiszen például az olasz líra vásárlói még le is beszélnek, értékállóbb pénznemet ajánlva helyette. Dinárellátásuk folyamatos, dollár- és márkapanaszaik sincsenek, mert „úgy kell rendelni...”

Az IBUSZ — Mester János megyei igazgató tájékoztatása szerint — úgy segítette magán, hogy két munkatársat „helyezett ki” a nyugati határszélre, Sopronba. Az ottani pénzváltóforgalomnak végül is abban van az eredménye, hogy az ott forintra váltott valuták a Csongrád megyei kirendeltséghez vándorolnak, s így az IBUSZ-nak nincsenek gondjai.

Az Országos Takarékpénztár megyei igazgatójának a budapestinél kedvezőbb helyzetéről számolt be Tarnai Tamás igazgatóhelyettes. Azt is elmondta: az OTP valutakészlete nagyobb, mint az egyes utazási irodáké, de egyenlőre valutából azért átmeneti

hiány tényleg előfordul. Ügyfeleiket azonban nyugatnémet márkából mindig ki tudják szolgálni, s ez már csak azért is megnyugtató, mert ez idő szerint annak átváltása kedvezőbb is a magyar turistának, mint hogyha dollárja lenne. Gondot az OTP-ben legfeljebb a számlaforgalom erős fölfutása okoz. Az ügyfeleknek pedig az, hogy a dinár iránti kereslet megnőtt, s emiatt gyakran kell megelégedniük csekkel a készpénz helyett. De mint azt az egyik megkérdezett megfogalmazta: ennél nagyobb bajunk sose legyen... Hogy mégis van, arról Hoffman Györgytől, a Cooptourist vezetőjétől hallottam. Tőle tudom ugyanis, hogy a keddenkénti árfolyamváltozások érzékenyen érintik az irodákat. Ha a hétvégi nagy forgalomra tekintettel „bespájzsolnak” a dinárból, de mégsem adják el, kedden reggel több ezer forintot bukhatnak, azaz, éppenséggel nem érdekeltek a készletezésben. Ugyanakkor az árfolyamváltozást az utasok is figyelik, a legtöbb esetben tehát kívárlják a kedd reggelt, s akkor állnak dinárért — sorba. S esetleg másnap újra...

P. K.

szegedi ünnepi hetek

A 26. szegedi nyári tárlat a Horváth Mihály utcai képtárban, szeptember 18-áig.

Szervatiusz Tibor szobrászművész kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központban, augusztus 28-áig.

Kovács Éva kerámiai a Képcsarnok Gulácsy Lajos Termében.

Németh Ernő fotókiállítása a sajtóház művészklubjában, augusztus 20-áig.

A magyar cserkészlet története. Kiállítás a Fekete-házban (Somogyi utca 13.).

Erdélyi források

Bartók Béla egyik legnagyobb hatású művének, a Cantata profanának ősi sorraiban erdélyi gyűjtőútjának román kolindában kristályosodó igazsága fénylik föl: „Csak tiszta forrásból...” E táj tiszta forrásai éltetik máig az erdélyi magyar képzőművészet 1977 óta Magyarországon élő kiválóságának, Szervatiusz Tibor szobrásznak művészetét. A Kolozsvári testvérek óta Szervatiusz Jenő volt Erdély első jelentős szobrásza — tartja fia, Tibor. De hogy a következő lépcsőfok az immár hazánkban erdélyi forrásaiból táplálkozó Szervatiusz Tibor, azt a Bartók Béla Művelődési Központban rendezett nagyszabású keresztmetszet-kiállítás bizonyítja.

Szervatiusz Tibor a nagy menekülési hullámot jóval megelőzve — mintegy figyelemztető ténként — 1977-ben települt át, ott hagyva az apjával közösen épített kolozsvári műtermet, az alkotásokat, barátokat, közönséget, elszakítva a gyökereket. Talán túl korán érkezett ahhoz, hogy tettét valóban időszzerű figyelemztetésnek vehette volna a politika. Műveivel, melyeknek szellemi forrásai éppúgy erdélyiek ma is, mint szobrainak döntő anyaga, a fa. Történelmi és nemzeti azonosságtudat, a mesterség folytonossága, az ősi erdélyi népművészet szellemi-szakraális ágának és a nyugat-európai avantgárdnak sűrűtmenyei ezek a zárt, jelképes alkotások. A nyugati avantgárd törekvések előszeretettel idézték a néger plasztikák motívumkincsét, Szervatiusz számára ehhez az ötvözethez ott voltak az erdélyi temetők sorsokat, elbeszélő kopjafái, a csángó pásztorok zárt szerkezetű fagaragásai, a nép által újraalkotott biblia és szenvedéstörténet izes tárgyi megjelenítései — ott volt ezeréves erdélyi múltja, e tragikus sorsú föld, és tragikus sorsú nép minden szenvedése, szellemi fény-

csóvája, emberi tartása, és a kisebbségi sorból kinőtt művész küldetésvállalása.

Jelképteremtő ereje az egyik legexpresszívabb tulajdonsága. Sűrű szimbólumai elthéphetetlenek tartalmaiban és formai megvalósításaiban is a nemzetiségi sors zárkózottságra, megáláztatásra és folytonos védekezésre készítő magatartásától. Nem véletlen hát, ha csángó, kalotaszegi, székely, bukovinai madonnái az élet folytonosságának leteleményesei, olyan anyaszobrok, melyekről leolvasható, hogy legyenek bármennyire kiszolgáltatottak, áldottságukban is vertek, a gyermek a jövő reménye, az élet leteleményese a nemzet folytonossága, még akkor is, ha megkérdőjelezhető: mivégre jönnek a világra?! Meglehetősen hasonlóak ezek a jórészt fából faragott idolk, Bodzából, tiszafából, szilből, eperfából, tölgyből, juharból — erdélyi rengeteget idézve anyagaival is. Kidolgozza ezeknek a fának megmunkálási, technológiai, felületkezelési módjait, végigpróbálta égetési lehetőségeit. Így senkihez nem hasonlítható plasztikai világot teremtet. Arról ugyan nem kapunk képet, hogy Szervatiusz Tibor miként áll az anatómiával, a puhább anyagokkal, a mesterség alapfogásaival, ám elhisszük neki torzításait, felfokozott indulatait által expresszívnyv nyújtott formáit, utalásait kopjafákra, népi faragványokra, egyházi relikviákra.

Művészetének magja az a néhány nagygényű alkotás, melyek közül kimagaslik a három Petőfi-idézés, a fantasztikusan elnyújtott testek hol vertikális felkiáltójelei, hol horizontális vonaglása. Égetett felületeik, repesztett, vésett, itt-ott faragott felszínre valóban hatóságos, ősi erők és ősi értékek érdekében kiált. Bartóknak külön emlékművet, e tragikus sorsú föld, és tragikus sorsú nép minden szenvedése, szellemi fény-

református temetők időrepszettete, szelvéjta, eső-marta kopjafa maradványai a háttérelmek, csak míg az előbbi Bartókját bronzba öntötte a művész, és szikladarabra állította, addig az utóbbin mindkét figura a szerencsésebb anyagból, fából faragott. Ezek a figurák a legpregnansabb bizonyítékok arra, miként építette be Szervatiusz Tibor művészetébe a sok avantgárd hatás között a kubizmust, a geometrizáló elemeket. Hasonló szándék fedezhető fel a Körösi Csoma Sándor emlékének szentelt kőszoborban is. Megdöbbentő élmény a hegesztett vasdarabokból komponált Kolozsvári Krisztus, minden emberi szenvedés végső jajkiáltása. Méltó párja a Szegeden évtizede bemutatott Dózsa-kompozícióknak.

Kevésbé tetszetek kis-bronzai. Azok a figurák, bálványok, madonnaábrázolások, melyek fában tisztá képletek, egyszeri és sajátos hangok a zenekarban, addig a bronzok sorozatgyártás illúzióját keltik, s kioltják a hatás döntő százelekét. Ennek ellenpéldája a Könyvek omlóba című katartikus nonfiguratív mentője, mely két változatban jelentkezik. A háromméteres fájel kevésbé monumentális, kevésbé lenyűgöző, mint a felméteres bronzváltozat. Életfája érzékletesebb, tisztább modell, mint a Csongrádon felállított nagy változat. Kétségtelen tény, hogy az idei nyári képzőművészeti program legizgalmasabb, legerdekesebb és katartikus élménye Szervatiusz Tibor szoborkiállítás. Alkotásai-ban emlékei sűrűsödnek, egy kényszerből elhagyott föld, és mindent meghatározó élmények valós és szellemi tájai. Ő mondta: forrásai kiapadhatatlanok. Magyar művész, vagy még pontosabban: erdélyi szobrász.

Tandi Lajos

Tengerentúli dalosok a dómban

Miként arról már hírt adtunk, amerikai kórus, a Cincinnati May Festival együttese mutatkozott be tegnap este a dómban. Nem mindennapi esemény tengerentúli énekegyüttes vendégszereplése a városban — John Le-man, a kórus vezetője készséggel vállalkozik a bemutatkozásra:

— Együttesünk az Egyesült Államok legrégibb kórusai közé tartozik: a 115 éves Cincinnati May Festival a Cincinnati Szimfonikus Zenekar hivatalos énekegyüttese is, és az USA-ban átlagosan évente tíz nagy koncerten lép föl. Tehát szerénytelenség nélkül állítható, hogy az észak-amerikai kontinensen az ismert hasonló együttesek sorában a helyünk. Kétszáz tagú a kórus, a jelenlegi turnén 104 énekessel veszünk részt. Klasszikus zenét adunk elő, természetesen; csak a tavalyi esztendőben három lemezzel készült, közösen a cincinnati szimfonikusokkal...

— Úgy tudom, most Szegedre Jugoszláviából érkeztek.

— Együttünk Jugoszláviában először Dubrovnik városában adtunk két hangversenyt, majd Szabadkán egyet. Fantasztikus élmény volt ebben a nekünk anynyira más világba érkezni, nagyon élvezzük az egészt.

— Hogyan jutott eszébe Európában éppen a Szegedi Szabadtéri Játékokat választani „soros” koncertállomá-sul?

— Nagyon egyszerű: hallottunk róla... elég sok információval a tarsolyunkban érkezünk ide reggel, és nagyon örülünk, hogy részt vehetünk ezen a rangos nyári fesztiválon. Úgy érzem, egyben persze nagyon remélem is, hogy a mostani koncertünk a legelső lépés lesz a szegedi és a cincinnati kultúra között kialakítan-

dó kapcsolatok sorában. A Cincinnati May, azaz május-i fesztivál, amelyről kórusunk a nevét kapta, egyébként igen szívesen venné, ha lehetőség adódna kölcsönös, tehát cserefellépéseket jelentő kulturális kapcsolatok kialakítására is — mondjuk, különböző szegedi együttesek, kórusok, zenekarok részvételével...

— Milyen terveket fontolgat még az együttes?

— Végérvényessé tenni a szovjet vendégszereplést jelentő tárgyalások menetét. Még a múlt évben kezdtünk foglalkozni a moszkvai hangverseny gondolatával, azóta a mind örövendetesebben alakuló szovjet-amerikai kapcsolatok még tágabb teret látszanak nyújtani az ilyenre... No és persze, haza is gondolunk: minél többet koncertezni Amerikában is; fenn kell tartani és tovább kell fejleszteni, növelni a megszerzett rangot — ez ott másként nem megy.

D. L.